

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دامپرووری پایدار

مؤلف:

مهندس ابراهیم باباخانی

انتشارات ارسطو

(چاپ و نشر ایران)

۱۳۹۹

فهرست

فصل اول : اهمیت و ضرورت شناخت

روش‌ها و فنون دامپروری ۲۵

فصل دوم : مهمترین فنون و روش‌های

کاربردی دامپروری ۳۸

فصل سوم : فنون دامپروری ارگانیک

..... ۱۱۵

فصل چهارم : راهکارهای دستیابی به

دامپروری ارگانیک ۱۳۲

پیشگفتار

دامپرووری شغل دیرینه بسیاری از روستائیان کشور می باشد و پایداری آن از لحاظ اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی تأثیر بسزایی در تمام زمینه های توسعه دارد. پژوهش حاضر با هدف بررسی روش ها و فنون کاربردی در دامپرووری پایدار و با توجه و تأکید بر فنون دامپرووری ارگانیک با در نظر گرفتن توسعه پایدار، ارایه گردیده است. استفاده صحیح از روش ها و فنون کاربردی دامپرووری در عین

پایداری این صنعت موجب افزایش تعداد دام، و همچنین افزایش فرآورده‌های دامی، می‌گردد. برای دستیابی به دامپروری پایدار داشتن بینش کل‌نگر و تمام‌گرا در مورد دامپروری لازم و ضروری است.

از اهداف مهم در دامپروری ارگانیک تولید محصولات دامی سالم و عاری از داروها و مواد شیمیایی، سلامتی و رفاه حیوان، کمک به حفظ محیط زیست و به حداقل رساندن هزینه‌های تولید می‌باشد. در دامپروری ارگانیک امکان و توان تولید مقادیر قابل قبولی از محصولات دامی مورد نیاز انسان و همچنین شرایطی از

قبیل مصونیت در برابر بیماری‌های دام‌ها فراهم می‌آید. بنابراین هدف پایداری در بطن مفهوم دامداری ارگانیک نهفته است.

مقدمه

دامپروری از زیربخش‌های مهم کشاورزی است که در امر امنیت غذایی، ارزش افزایی، اشتغال‌زایی، توسعه و ایجاد صنایع تبدیلی و تکمیلی و از همه مهمتر توسعه و امکان دستیابی به بازارهای جهانی برای صادرات محصولات دامی حضوری اجتناب ناپذیر داشته و از جایگاهی ویژه در اقتصاد ملی برخوردار است. بنابراین، این بخش می‌تواند زیربنای توسعه‌ی بخش‌های دیگر شود و نقش زیادی در تامین

ارزش افزوده بخش کشاورزی داشته باشد. حدود ۷۰ درصد شاغلان کشاورزی به طور مستقیم و غیرمستقیم در فعالیتهای دامپروری مشارکت می کنند و نیز ۷۰ درصد افراد شاغل در روستاها، ۹۰ درصد عشایر و ۱۰ درصد از جمعیت شهرنشین در فعالیتهای مرتبط با امور دام فعالیت می کنند. بنابراین، پرورش دام به صورت فعالیتی تلفیقی در نظام کشاورزی در کنار سایر فعالیتهای کشاورزی نقشی موثر و تعیین کننده در تولید، درآمد خانوارها و اشتغال دارد و با وجود رشد فعالیتهای غیر کشاورزی، که سهم بالایی در اقتصاد روستایی دارد، پرورش دام هنوز به منزله یکی از فعالیتهای اصلی در

مناطق روستایی و به منزله یک دارایی مهم از نظر فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی به حساب می آید. هر کشوری جهت توسعه پایدار نیازمند فرآیند آموزشی موثر و دایمی می باشد. صنعت دامپروری کشور که بخش های آن همچنان با شیوه های سنتی و کم بازده مدیریت می شود، نیازمند بازنگری اساسی بویژه در حوزه های تخصصی و فنی می باشد.

هودن (۲۰۰۵) کشاورزی پایدار را فرایند تولید، بازاریابی و توزیع محصولات کشاورزی می داند که به لحاظ زیست محیطی بی خطر به لحاظ اقتصادی با دوام و به لحاظ اجتماعی

منصفانه باشد. دامپروری پایدار در شرایط گوناگون، ملزومات خاص خود را دارد، برای مثال در مراتع باید یک نظام چرخشی را اجرا کرد به نحوی که بر یک مرتع فشار بیش از حد وارد نشود. و همچنین با تجهیزات مکانیزه می‌توان از آلودگی محیط زیست به وسیله فضولات جلوگیری کرد.

برای خانواده‌های روستایی و عشایری معمولاً با ارزش‌ترین دارایی گوسفندانی می‌باشد که با زحمات زیادی اقدام به پرورش آنها برای تولید محصولات لبنی می‌کنند از این رو این دسته از افراد جامعه و همچنین دامداران

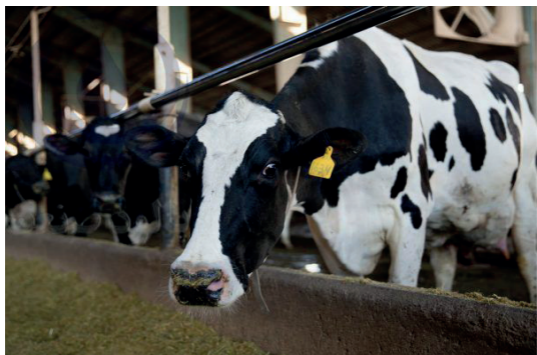
صنعتی باید تلاش کنند که به سمت استفاده از روش‌ها و فنون کاربردی در دامپروری که سودشان را بتواند چند برابر کند روی آورند.

پیش بینی‌ها نشان می‌دهد تقاضا برای محصولات دامی در کشورهای در حال توسعه و افزایش تقاضای مصرف سالانه گوشت در حال وقوع است. دام و محصولات دامی حدوداً ۵۰ درصد درآمد برخی از کشورها که مبتنی بر فعالیتهای کشاورزی است را به خود اختصاص می‌دهد. با توجه به کمبود فرآورده‌های دامی در کشور ایران لازم است تولیدات دامی متناسب با جمعیت کشور حدود ۴/۸ برابر افزایش یابد.

توسعه پایدار راهبردی است که برای بهبود زندگی اجتماعی و اقتصادی گروه‌های خاصی از مردم و دستیابی به منابع دائمی طراحی شده است. توسعه پایدار، یک فرآیند پایدار تغییرات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی جهت افزایش و ترقی رفاه و خوشبختی طولانی مدت کل اجتماع است. به عبارت دیگر، یک فرآیند چند بعدی است که به گونه‌ای پایدار در صدد ایجاد وحدت اهداف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی است.

توسعه پایدار دامپرووری مبتنی بر ابعاد اجتماعی و زیست محیطی است که در بعد

اجتماعی عوامل (امرار معاش، حقوق دامداران، کارکنان و عوامل بازار) است، و در بعد زیست محیطی (استفاده کارآمدتر از کمیابی زمین، آب، و مواد مغذی و همچنین به حداقل رساندن گازهای گلخانه‌ای و آلاینده‌های زیستی و خطر بیماری‌های زیستی. چالش بسیار قوی در بخش دام، کاهش تعداد دام در اثر تغییرات آب و هوایی می‌باشد. از دیگر چالش‌های روز بخش دام، مدیریت دام در شرایط آب و هوایی و بطور کلی عوامل اجتماعی، اقتصادی و معیشتی و همچنین مسائل زیست محیطی می‌باشد.

پژوهش‌هایی نزدیک به موضوع مورد بررسی صورت گرفته است. که به دو مورد از آنها اشاره می‌شود: ستائی مختاری و همکاران (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان «بهبود کارایی تولید در سامانه‌های دامپروری با استفاده از فناوری‌های نوین» به این نتایج درست یافتند: کارایی تولید در هر سامانه دامپروری تحت تاثیر عوامل متعددی

است که شناسایی آنها راه را برای ارتقا بهره‌وری تولید هموار می‌سازد بیماری‌های دامی از جمله این عوامل می‌باشند استفاده از داروها و واکنشها، برای مبارزه و پیشگیری از انواع بیماری‌ها علاوه بر تاثیرات سویی که بر خود دام می‌گذارد باعث ایجاد مقاومت نسبت به بسیاری داروها شده و نیز سبب تجمع متالولیت‌های دارو در فراورده‌های تولیدی مانند گوشت، شیر و تخم مرغ می‌گردد که ممکن است عواقبی را برای مصرف‌کنندگان در پی داشته باشد.

کاظمی و عزیزی فر (۱۳۸۹) در پژوهشی تحت عنوان «استفاده از روش‌های نوین

اصلاح نژاد برای کاهش هزینه‌ها و افزایش بهره‌وری در دامپروری» به این نتایج دست یافته‌اند: پیشرفت‌های اخیر در تکنولوژی DNA نو ترکیب و انتقال جنین، دستکاری و انتقال ژنهای خاص به درون تخم‌های باروری که به روش آزمایشگاهی تولید می‌شوند در مراکز تحقیقاتی به یک امر عادی تبدیل شده است. استفاده از حیوانات تراریخته برای تولید غذا و محصولات دارویی موجب پیشرفت‌های سریع در این زمینه شده است. با شناسایی محل، توالی و فعالیت ژنی که سبب بروز صفتی خاص می‌شود، می‌توان با استخراج، تکثیر و انتقال آن به موجودی از همان گونه یا گونه‌ای دیگر

بافت‌های حیوان را برای تولید ترکیبات مورد
نظر هدفمند کرد.

طی دو دهه گذشته در سراسر دنیا
تولیدکنندگان، سیاستگذاران بخش تولیدات
دامی و مصرف‌کنندگان توجه ویژه‌ای
به محصولات ارگانیک داشته‌اند. از جمله
مهمترین دلایل این امر، منافع زیست‌محیطی،
اجتماعی و اقتصادی و سازگاری سامانه‌های

ارگانیک با منابع و نهاده‌های محلی است.

امروزه رویکرد جهانی به سمت تولید محصولات سالم و ارگانیک می‌باشد. محصولات ارگانیک ماحصل به کارگیری استانداردهای داوطلبانه زیست محیطی هستند که مهم‌ترین هدف آن حفظ و پایداری خاک و ارزش‌های اکوسیستمی است. بنابراین کشاورزی ارگانیک، نظام زراعی است مبتنی بر مدیریت اکوسیستم، متمرکز بر حاصلخیزی خاک، سلامت گیاه و عدم مصرف مواد شیمیایی مصنوعی که این نظام با شرایط اجتماعی، اقتصادی، منطقه‌ای و محلی سازگار است. این محصولات دارای کیفیت و

طعم طبیعی و فاقد مواد شیمیایی مصنوعی و باقی مانده عناصر، فلزات و مواد مضر هستند. به نظر می‌رسد استفاده از این روش در کشور ما، یکی از راه‌های قرار گرفتن در مسیر رسیدن به توسعه پایدار می‌باشد.

اگرچه کشاورزی ارگانیک در مقایسه با کشاورزی سنتی دارای عملکرد کمتری است اما مواد با ارزش مغذی برابر یا بالاتر به همراه بقایای کمتر آفت کش یا عدم وجود آن ارائه می‌کند. به طوری که اصلاح الگوی مصرف و اهمیت مصرف محصولات کشاورزی عاری از باقیمانده سموم و کودهای شیمیایی جزئی از

فرهنگ مصرف بسیاری از کشورها شده است
لذا نگرانی‌های مربوط به سلامتی یکی از دلایل
مهم و روبه رشد مصرف کنندگان برای خرید
غذای ارگانیک است.

تأکید دامپروری ارگانیک معطوف به برطرف
کردن نیازهای مختلف دام‌های مزرعه است و
مستلزم استانداردها و اصولی است. فاکتورهای
مطرح در دامپروری ارگانیک عبارت اند از:
تغذیه دام، اصلاح دام، دامپزشکی و بهداشت
دام، مدیریت ضایعات، آسایش و رفاه دام و
حقوق کارگران. با توجه به چالش‌های تغییر
اقلیم که بخش کشاورزی به شدت از آن متأثر

شده است، بخش دامپروری در راستای پایداری اقتصاد روستایی و اکوسیستم‌ها اهمیت زیادی دارد. لذا با توجه به تقاضای روبه رشد برای محصولات دامی، نیاز به طراحی سامانه‌های تولیدات دامی جدیدی است که ترکیبی از امنیت غذایی و پایداری را به وجود آورد. دامپروری ارگانیک یک راهبرد مفید برای رسیدن به چنین هدف محوری است.

مطالعات تجربی گسترده‌ای در راستای حرکت به سمت تولید محصولات ارگانیک انجام شده است و تأکید بر آن است که به جای تحلیل شاخص‌های بیرونی، بایستی زیرساختها